บทที่ 6
สรุปและข้อเสนอแนะ

1. บทสรุป

1.1 การประเมินสถานการณ์ความรุนแรงในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้

ในช่วงเดือนกรกฎาคม – สิงหาคม 2548 เมื่อเปรียบเทียบกับช่วงเวลาเดียวกันของปี 2547 ทั้ง 3 จังหวัดมีเหตุร้ายเพิ่มขึ้น ทั้งในด้านความถี่และความรุนแรง จังหวัดนราธิวาสมีจำนวนมากที่สุด รองลงมาคือจังหวัดปัตตานีและจังหวัดยะลาตามลำดับ

เมื่อจำแนกตามประเภทบุคคลที่ได้รับบาดเจ็บหรือเสียชีวิตจากเหตุการณ์ความรุนแรงจะพบว่า *ราษฎรทั่วไปเป็นผู้สูญเสียมากที่สุดคือ เสียชีวิต 454 คน จากจำนวนผู้เสียชีวิตทั้งหมด 730 คน คิดเป็นร้อยละ 62.19 ของจำนวนผู้เสียชีวิตทั้งหมด บาดเจ็บ 796 คน คิดเป็นร้อยละ 60.62 ของจำนวนผู้บาดเจ็บทั้งหมด* รองลงมาคือเจ้าหน้าที่ตำรวจ เสียชีวิต 80 คน คิดเป็นร้อยละ 10.95 บาดเจ็บ 227 คน คิดเป็นร้อยละ 17.28

เมื่อพิจารณาจากลักษณะเหตุร้ายที่เกิดขึ้น ส่วนใหญ่จะเป็นการยิงด้วยอาวุธปืนและมีแนวโน้มเพิ่มมากขึ้น รองลงมาคือการลอบวางเพลิง และ*การลอบวางระเบิด ซึ่งเมื่อเปรียบเทียบระหว่างปี 2547 กับปี 2548 พบว่าการลอบวางระเบิดเพิ่มขึ้นจากร้อยละ 8.84 ในปี 2547 เป็นร้อยละ 18.46 ของเหตุร้ายที่เกิดขึ้นทั้งหมดในปี 2548หรือเพิ่มขึ้นประมาณสองเท่าตัว*

1.2 ผลการสำรวจความเห็นประชาชน

กลุ่มตัวอย่างที่ทำการศึกษารวม 271 ตัวอย่างจาก 27 หมู่บ้านใน 9 อำเภอ สรุปได้ดังนี้

1.2.1 สถานการณ์ด้านความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน

ชาวบ้านมีความเห็นว่าเลวร้ายลงถึงเลวร้ายลงมากถึงร้อยละ 55.7 เพราะคนคิดร้ายมีมากขึ้น รวมกลุ่มมากขึ้น มีคนว่างงานมากถึงไปรวมตัวกันทำเรื่องไม่ดี เจ้าหน้าที่รัฐกับประชาชนไม่มีความเข้าใจ ไม่มีความไว้วางใจซึ่งกันและกัน เมื่อจำแนกตามศาสนา พบว่าชาวไทยพุทธมีความเห็นว่าสถานการณ์ความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินเลวลงและเลวลงมากถึงร้อยละ 67.6 ซึ่งแสดงให้เห็นถึงความรู้สึกถึงความไม่ปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินสูงกว่า ชาวไทยมุสลิมที่เห็นว่าสถานการณ์ความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินเลวลงและเลวลงมากร้อยละ 44.5

นอกจากนี้ยังพบว่า คนที่อาศัยอยู่ในเขตเทศบาลมีความรู้สึกว่าความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินเลวร้ายลงและเลวร้ายลงมากถึงร้อยละ 59.8 สูงกว่าความรู้สึกไม่ปลอดภัยของคนที่อยู่อาศัยนอกเขตเทศบาลที่มีความรู้สึกว่าเลวร้ายลงและเลวร้ายลงมากร้อยละ 52.7

1.2.2 ด้านบทบาทของฝ่ายต่าง ๆในการแก้ไขปัญหาความไม่ปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของประชาชน

ที่มีแนวโน้มดีขึ้นคือ เจ้าหน้าที่รัฐ มีการปฏิบัติตามกฎหมายที่ดีขึ้น คิดเป็นร้อยละ 38.4 ด้านพฤติกรรมของเจ้าหน้าที่รัฐ ชาวบ้านเห็นว่าดีขึ้นร้อยละ 38

แต่ด้านนโยบายแก้ปัญหาของรัฐบาล ชาวบ้านร้อยละ 37.6 ยังไม่แน่ใจในนโยบายการแก้ปัญหาของรัฐบาลเพราะบางทีก็ดี บางทีก็ไม่ดี ไม่รู้ว่าใช้นโยบายแก้ปัญหาถูกทางหรือเปล่า เพราะถ้านโยบายถูกทางเหตุการณ์คงจะสงบ

การมีส่วนร่วมของชุมชนดีขึ้น ร้อยละ 49.8 เพราะมีการช่วยกันลาดตระเวนในหมู่บ้าน มีการจัดเวรยาม ผู้นำศาสนาทั้งพุทธ มุสลิม มีบทบาทสร้างความไว้วางใจต่อกันของคนในพื้นที่ ดีขึ้นร้อยละ 42.4 ชาวบ้านไว้ใจผู้นำศาสนามากขึ้น บทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นดีขึ้นร้อยละ 43.9 มีการประชุมกันเสมอ ไม่ขัดแย้งกัน แต่ความไว้วางใจของประชาชนต่อเจ้าหน้าที่รัฐ ชาวบ้านยังไม่แน่ใจ คิดเป็นร้อยละ 39.5 โดยมีเหตุผลว่าเจ้าหน้าที่รัฐยังไม่สามารถช่วยเหลือตัวเองได้

ด้านความหวังต่อการยุติความรุนแรงในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ ชาวบ้านมีความไม่แน่ใจร้อยละ 42.8 เพราะเหตุการณ์ทวีความรุนแรงมากขึ้นทุกวัน ชาวไทยพุทธรู้สึกแย่เพราะเป็นชนส่วนน้อยในสังคมมุสลิม

1.2.3 การประกาศสถานการณ์ฉุกเฉินที่มีความร้ายแรงในเขตท้องที่ทุกอำเภอของจังหวัดปัตตานี ยะลา นราธิวาส ตั้งแต่วันที่ 20 กรกฎาคม 2548

ชาวบ้านทราบถึงร้อยละ 73.8 เมื่อจำแนกตามศาสนาพบว่าชาวไทยพุทธทราบร้อยละ 77.4 มากกว่าชาวไทยมุสลิมที่ทราบคิดเป็นร้อยละ 70.8 และเมื่อประกาศสถานการณ์ฉุกเฉินแล้ว ชาวบ้านเห็นว่าสถานการณ์ความรุนแรงในพื้นที่เหมือนเดิม ร้อยละ 56.5 เพราะยังมีการฆ่าประชาชนอยู่ทุกวัน และมีแนวโน้มว่าจะมีความรุนแรงเพิ่มมากขึ้นในอนาคต ชาวไทยพุทธ ร้อยละ 59.4 ชาวไทยมุสลิมร้อยละ 56.2 ต่างก็ไม่แน่ใจว่าจะมีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นเพราะความรุนแรงที่เกิดขึ้นก่อนและหลังใช้ พรก. ยังเหมือนเดิม เนื่องจากกลุ่มคนที่คิดร้ายก็ยังดำรงชีวิตอยู่ได้และมีอิทธิพลมากด้วย รวมทั้งไม่แน่ใจในความปลอดภัยของชีวิตและทรัพย์สิน

ด้านความรู้สึกไว้วางใจของชาวบ้านที่มีต่อ เจ้าหน้าที่ตำรวจ ทหาร ยังไม่มีการเปลี่ยนแปลง คิดเป็นร้อยละ 47.6 แต่พบว่าชาวไทยพุทธ รู้สึกไว้วางใจเจ้าหน้าที่ตำรวจ ทหารมากขึ้นคิดเป็นร้อยละ 54.9 ในขณะที่ชาวไทยมุสลิมยังรู้สึกเหมือนเดิมไม่มีอะไรเปลี่ยนแปลง ร้อยละ 53.3 และรู้สึกกลัวมากขึ้นร้อยละ 30.7

1.2.4 ควรยุติหรือประกาศใช้สถานการณ์ฉุกเฉินต่อไป

ชาวบ้านเห็นว่าควรประกาศสถานการณ์ฉุกเฉินต่อไปอีก ร้อยละ 58.3 เพราะผู้ก่อการร้ายยังก่อเหตุการณ์ร้ายถี่มากขึ้น พรก.เป็นการส่งเสริมอำนาจเจ้าหน้าที่รัฐให้เขาทำงานเต็มที่มากขึ้น และดีกว่าไม่มีอะไรมารองรับเพราะเหตุการณ์ไม่ปกติ

ชาวบ้านที่มีความเห็นว่าควรยกเลิกร้อยละ 34.4 เพราะมีประกาศหรือไม่มีประกาศสถานการณ์ฉุกเฉินเหตุการณ์เหมือนเดิมไม่เห็นจะดีขึ้น คิดว่า พรก.ไม่ใช่ทางแก้ปัญหาที่ดี ถ้ารัฐคิดจะช่วยอย่างแท้จริง ควรออกมาสร้างความเข้าใจให้กับประชาชนก่อน ขณะนี้ประชาชนส่วนใหญ่ไม่รู้เรื่องเกี่ยวกับ พรก.เลย การใช้ พรก.ขาดการมีส่วนร่วมของประชาชน ส่วนใหญ่ ผู้มีสิทธิแสดงความคิดเห็นคือข้าราชการและเจ้าหน้าที่ระดับสูงของท้องถิ่นเท่านั้น

เมื่อจำแนกตามศาสนาพบว่า ชาวไทยพุทธเห็นควรให้ประกาศสถานการณ์ฉุกเฉินต่อไปร้อยละ 76.7 เพราะยังมีการก่อเหตุร้ายมากขึ้น การประกาศสถานการณ์ฉุกเฉินเป็นการเสริมอำนาจเจ้าหน้าที่รัฐให้เขาทำงานเต็มที่มากขึ้น ดีกว่าไม่มีอะไรมารองรับเพราะเหตุการณ์ไม่ปกติ ในขณะที่ชาวไทยมุสลิมซึ่งต้องการให้เกิดความสงบสุข

ในพื้นที่เหมือนกัน ร้อยละ 55.5 เห็นควรให้ยกเลิกประกาศสถานการณ์ฉุกเฉิน โดยเสนอว่าควรหาวิธีการที่ดีกว่านี้ เพราะไม่ทำให้สถานการณ์ดีขึ้น มีแต่ทำให้ประชาชนกลัว ไม่ไว้ใจในเจ้าหน้าที่ ประกาศสถานการณ์ฉุกเฉินใช้ได้กับชาวบ้านผู้บริสุทธิ์เท่านั้น

สำหรับประชาชนในเขตเทศบาลเห็นว่าควรประกาศสถานการณ์ฉุกเฉินต่อไปคิดเป็นร้อยละ 65.2 นอกเขตเทศบาลเห็นว่าควรประกาศสถานการณ์ฉุกเฉินต่อไปร้อยละ 53.4

1.2.5 ข้อเสนอในการยุติเหตุการณ์ความรุนแรงในจังหวัดปัตตานี ยะลา นราธิวาส

- อยากให้ประชาชนมีส่วนร่วม ในการแก้ปัญหามากว่านี้ เพราะที่ผ่านมารัฐบาลไม่ได้แก้ปัญหาของท้องถิ่น แต่แก้ปัญหาเจ้าหน้าที่และความมั่นคงเป็นหลัก
- สร้างความยุติธรรมให้เร็วที่สุด
- ทำให้ชาวบ้านได้ประกอบอาชีพอย่างมั่นคง
- การกระตุ้นให้ชาวบ้านร่วมมือ ให้คัดเจ้าหน้าที่ที่มีพฤติกรรมดี ๆ มาทำงาน และแก้ไขนโยบายให้เหมาะสมกับการสนับสนุนกิจกรรมของชาวบ้าน เช่น ประกันสินค้าทางการเกษตร
-ให้ทางรัฐปรับปรุงเรื่องการข่าวที่มีส่วนต่อความเดือดร้อนของชาวบ้าน การข่าวสำคัญมาก ในการแก้ปัญหาความไม่สงบ บางทีคนเป็นศัตรูกันอาจรายงานให้ข่าวกับเจ้าหน้าที่ (ใส่ร้าย)
- รัฐควรหาทางแก้ไขเพื่อให้เด็กและเยาวชนในพื้นที่ได้รับการศึกษาที่ดีขึ้น เปิดโอกาสให้แต่ละหมู่บ้านในพื้นที่จัดกิจกรรมส่งเสริมทางด้านความสัมพันธ์และคุณธรรมโดยเน้นที่ตัวเด็กและเยาวชน
-ให้ประชาชนในพื้นที่เลือกแนวทางการดำเนินชีวิตที่สอดคล้องกับวัฒนธรรมและความเชื่อของตัวเอง

1.3 ผลการสำรวจความเห็นเจ้าหน้าที่รัฐ

กลุ่มตัวอย่างที่ทำการศึกษา รวม 166 ตัวอย่างใน 9 อำเภอ สรุปได้ดังนี้

1.3.1 สถานการณ์ด้านความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินในพื้นที่

เจ้าหน้าที่รัฐเห็นว่าสถานการณ์เหมือนเดิมไม่มีอะไรเปลี่ยนแปลง ร้อยละ 41.6 สาเหตุเพราะไม่เข้าถึงปัญหาที่แท้จริง ประชาชนขาดบทบาทในการแก้ไขปัญหาในพื้นที่ของตนเอง ไม่กล้าแสดงออก เพราะหวาดระแวงเจ้าหน้าที่รัฐและแนวร่วมขบวนการแบ่งแยกดินแดน รวมทั้งการปลูกฝังมาตั้งแต่วัยเยาว์ของฝ่ายตรงข้าม

ส่วนที่เห็นว่าสถานการณ์เลวร้ายลงมีร้อยละ 27.7 สาเหตุเพราะมีการทำร้ายเจ้าหน้าที่ของรัฐและชาวบ้านมากขึ้น รวมทั้งมีการทำลายทรัพย์สิน พืชสวน ผลไม้ ต้นยางพารา ต้นลองกอง ชาวบ้านกลัวในการให้ความช่วยเหลือเจ้าหน้าที่ตำรวจ ทั้งที่สงสาร แต่ไม่กล้าช่วยเพราะไม่อยากเดือดร้อน

เมื่อจำแนกตามศาสนา พบว่าเจ้าหน้าที่ไทยพุทธมีความเห็นว่าสถานการณ์ความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินเหมือนเดิม ร้อยละ 35.6 และเลวลงและเลวลงมากถึงร้อยละ 47.2 เจ้าหน้าที่ไทยมุสลิมมีความเห็นว่าสถานการณ์ความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินเหมือนเดิม ร้อยละ 51.6 และเลวลงและเลวลงมากถึงร้อยละ 33.8 ซึ่งแสดงให้เห็นว่าเจ้าหน้าที่ไทยพุทธมีความรู้สึกไม่ปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินสูงกว่า ข้าราชการมุสลิม

1.3.2 ด้านบทบาทของฝ่ายต่าง ๆในการแก้ไขปัญหาความไม่ปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของประชาชน

ที่มีแนวโน้มดีขึ้นคือ พฤติกรรมของเจ้าหน้าที่รัฐดีขึ้นร้อยละ 62.0 เมื่อเปรียบเทียบกับจังหวัดอื่น และมีความเป็นกันเอง การปฏิบัติตามกฎหมายของเจ้าหน้าที่รัฐดีขึ้น คิดเป็นร้อยละ 52.4 โดยเฉพาะด้านสิทธิถือว่ารัฐให้ความช่วยเหลือเป็นอย่างมาก ด้านความยุติธรรม เจ้าหน้าที่รัฐยังเห็นว่าดีขึ้นร้อยละ 38.6 เพราะแต่ก่อนจับแบบไม่สนใจใคร ไม่มีหลักฐาน แต่ตอนนี้รัดกุมทางกฎหมายมากขึ้น

ด้านนโยบายแก้ปัญหาของรัฐบาล เจ้าหน้าที่รัฐร้อยละ 39.2 ยังไม่แน่ใจในนโยบายการแก้ปัญหาของรัฐบาล และร้อยละ 38.6 เห็นว่าดีขึ้น

สำหรับการมีส่วนร่วมของชุมชนดีขึ้น ร้อยละ 43.4 ผู้นำศาสนาทั้งพุทธ มุสลิมมีบทบาทสร้างความไว้วางใจต่อกันของคนในพื้นที่ ดีขึ้นร้อยละ 46.4 บทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นดีขึ้นร้อยละ 50.0 ความไว้วางใจของประชาชนต่อเจ้าหน้าที่รัฐมีเพียงร้อยละ 34.9 โดยไว้วางใจเรื่องทั่วไป เรื่องลับๆจะต้องพิจารณา

ความคาดหวังต่อการยุติความรุนแรงในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ เจ้าหน้าที่รัฐไม่แน่ใจว่าสถานการณ์จะยุติได้ ร้อยละ 45.2 และอยากให้เกิดความยุติธรรมมากที่สุดในพื้นที่ มีผู้เห็นว่าสถานการณ์จะดีขึ้น ร้อยละ 21.7

1.3.3 การประกาศสถานการณ์ฉุกเฉินที่มีความร้ายแรงในเขตท้องที่ทุกอำเภอของจังหวัดปัตตานี ยะลา นราธิวาส ตั้งแต่วันที่ 20 กรกฎาคม 2548

มีเจ้าหน้าที่รัฐทราบถึงร้อยละ 89.8 และหลังประกาศสถานการณ์ฉุกเฉิน เจ้าหน้าที่รัฐร้อยละ 50.6 ไม่แน่ใจว่าสถานการณ์ความรุนแรงในพื้นที่จะดีขึ้น เมื่อจำแนกเป็นเจ้าหน้าที่รัฐทั้งไทยพุทธและไทยมุสลิมต่างก็มีความไม่แน่ใจ ว่าสถานการณ์จะดีขึ้น คิดเป็นร้อยละ 50.0 และร้อยละ 51.6 ตามลำดับ

1.3.4 ควรยุติหรือประกาศใช้สถานการณ์ฉุกเฉินต่อไป

เจ้าหน้าที่รัฐมีความเห็นว่าควรมีการประกาศสถานการณ์ฉุกเฉินต่อไปอีก ร้อยละ 72.9 เนื่องจากในพื้นที่ยังมีปัญหาความรุนแรงอย่างต่อเนื่อง หากต้องดำเนินการตามขั้นตอนของกฎหมาย อาจทำให้การแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นได้ ไม่ทันท่วงที พรก.ถึงแม้ไม่ได้ใช้เต็มรูปแบบ แต่เมื่อถึงเหตุการณ์คับขันอาจจำเป็นต้องใช้ พรก.

ควรยกเลิกร้อยละ 22.9 เพราะควรแก้ที่ต้นเหตุ ไม่ใช่ปลายเหตุ ไม่เห็นมีอะไรดีขึ้น ควรหาแนวทางเข้าถึงประชาชนให้มากขึ้น

1.3.5 ข้อเสนอแนะในการยุติเหตุการณ์ความรุนแรงในจังหวัดปัตตานี ยะลา และ นราธิวาส

- ให้ประชาชนในพื้นที่ได้มีส่วนร่วมในการแก้ปัญหา โดยการรับฟังความต้องการของประชาชนในพื้นที่ถึงแนวทางในการแก้ไขปัญหาความไม่สงบ ซึ่งประชาชนส่วนใหญ่ต้องการความสงบ แต่มีส่วนน้อยที่มีแนวคิดแบ่งแยกดินแดน ซึ่งเกิดจากความเชื่ออุดมการณ์ส่วนบุคคล โดยใช้ศาสนามาสร้างความชอบธรรมในการแบ่งแยกดินแดน ดังนั้นรัฐควรมีมาตรการควบคุมบุคคลเหล่านี้มิให้แพร่ขยายแนวคิดที่ไม่ถูกต้องไปยังกลุ่มบุคคลอื่น ๆ นอกจากนี้รัฐควรมีความเข้มงวดในเรื่องเกี่ยวกับยาเสพติด กลุ่มผลประโยชน์ตลอดจนผู้มีอิทธิพลในพื้นที่มิให้กลุ่มเหล่านี้สร้างปัญหาได้ อีกทั้งทางหน่วยงานของรัฐ จะต้องสร้างความเชื่อมั่นให้กับประชาชนว่ารัฐสามารถให้ความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของประชาชนได้

- ให้รัฐเข้าใจชีวิตความเป็นอยู่และวิถีชีวิตของชาวบ้านใน 3 จังหวัดชายแดนใต้ให้มากที่สุด อย่าได้ระแวงซึ่งกันและกัน หากการกระทำใดที่ผิดต่อกฎหมาย ขอให้พิจารณาอย่างรอบคอบและไม่มีคำว่าใส่ร้ายคนโน้นทีคนนี้ที เพื่อผลประโยชน์หรือหน้าที่การปฏิบัติงานเพียงชั่วระยะหนึ่งเท่านั้น

- เจ้าหน้าที่ต้องพยายามเข้าไปดูแลประชาชนในเรื่องความเป็นอยู่ สำรวจรายได้ของประชาชน การทำอาชีพต่างๆ เมื่อประชาชนในพื้นที่มีงานทำก็จะเกิดความสงบสุขเกิดขึ้น

- ข้าราชการต้องมีความสมัครใจในการมาทำงานใน 3 จังหวัดภาคใต้ เพราะข้าราชการเหล่านี้จะได้ตั้งใจในการทำงานให้กับ 3 จังหวัดภาคใต้ เพราะถ้าย้ายข้าราชการที่ไม่มีความสมัครใจมาปฏิบัติงานในพื้นที่แล้ว จะทำให้ข้าราชการเหล่านี้ไม่ตั้งใจในการทำงาน คิดแต่จะย้ายอย่างเดียว

- ควรให้ความเป็นธรรมกับทุกฝ่าย และถ้าเป็นไปได้อย่าไปจับคนที่ไม่มีความผิด(หรืออาจจะเป็นแพะรับบาป) โดยจับไปโดยให้สื่อเสนอออกไปว่าทางเจ้าหน้าที่ได้ทำงานเป็นอย่างดี

- อยากให้มีความยุติธรรมทั้ง 2 ฝ่าย และ อยากให้เจ้าหน้าที่ของรัฐดูแล ความปลอดภัยให้แก่ชาวบ้านอย่างจริงจังมากขึ้น ไม่ใช่ว่าก่อเหตุเองและโยนความผิดให้คนอื่น

- ให้ประชาชนร่วมมือกับเจ้าหน้าที่รัฐ ให้เข้าใจวัฒนธรรมซึ่งกันและกัน

- สร้างการมีส่วนร่วมในภาคประชาชนให้มากยิ่งขึ้น

- ควรให้ประชาชนในพื้นที่ให้รู้จักแยกแยะปัญหาที่เกิดขึ้นว่าเรื่องใดเป็นเรื่องจริง เรื่องใดเป็นข่าวลือและควรสร้างความเข้าใจระหว่างประชาชนกับเจ้าหน้าที่ของรัฐให้มีมิตรภาพที่ดีต่อกัน เพื่อความสงบสุขในพื้นที่

- ต้องปฏิรูประบบการศึกษาให้กับเยาวชน ให้ได้ศึกษาในระบบโรงเรียนของรัฐมากที่สุด และต้องเป็นวิชาการที่สะท้อนความสันติสุข สามัคคี

- ร่วมใจกันต่อต้านผู้ก่อความไม่สงบ โดยมีทุกฝ่ายให้ความร่วมมือและมีความจริงใจ และแก้ปัญหาอย่างจริงจัง

2. การสังเคราะห์ผลการศึกษาโดยผู้ทรงคุณวุฒิ*

2.1 สำหรับชาวบ้าน พรก. เป็นสัญลักษณ์ของอำนาจอะไรบางอย่าง ชาวบ้านมองกฎหมายจากตัวบุคคลที่มาใช้อำนาจตามกฎหมาย ในการศึกษาพบว่า ชาวบ้านพุทธ ร้อยละ 76.7 ข้าราชการร้อยละ 72.9 เห็นควรประกาศสถานการณ์ฉุกเฉินต่อไปอีก ในขณะที่ชาวบ้านมุสลิม เห็นควรให้ยกเลิกประกาศสถานการณ์ฉุกเฉินร้อยละ 55.5 ในลักษณะเช่นนี้ ทำให้เกิดความเข้าใจว่ากฎหมายไปรองรับฝ่ายหนึ่ง ฝ่ายเดียวกับรัฐ ชาวบ้านอีกฝ่ายหนึ่งจะถูกกดดันไปอยู่กับฝ่ายตรงข้าม กฎหมายทำให้เกิดการแยกพวกเขา

จึงต้องให้ความสำคัญกับการทำความเข้าใจประกาศสถานการณ์ฉุกเฉินให้มากขึ้นว่า เป็นกฎหมายจะถูกนำมาใช้เพื่อประโยชน์ของคนส่วนใหญ่ เป็นกฎหมายของประชาชน ไม่ใช่เพื่อคนส่วนน้อย ต้องปฏิบัติอย่างเท่าเทียมกัน ชาวบ้านจึงจะเกิดความเชื่อมั่น

---

* การสังเคราะห์ผลการศึกษาโดยผู้ทรงคุณวุฒิเมื่อ 25 กันยายน 2548 ณ หน่วยประสานงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นภาคใต้ อาคาร 2 มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี อ.เมือง จ.ปัตตานี

2.2 สิ่งที่ชาวบ้านต้องการคือความเป็นธรรม ชาวบ้านเสียใจกับการตายที่ตันหยงลิมอ ต้องหาว่าเกิดปัญหาอะไรที่ทำให้คนโกรธแค้นกันได้ขนาดนั้น และงานมวลชนจะล่มสลาย งานพัฒนาต่างๆ งานเยียวยาที่ช่วยกันทำมาจะล้มเหลวหมด เพราะเกิดเหตุความขัดแย้ง หรือการใช้ความรุนแรงเพียงครั้งเดียว ต้องให้คนมีความเชื่อมั่นต่อกันให้มากขึ้น เหตุการณ์ที่ตันลิมอ ก็จะไม่เกิด ถ้าไม่ทำ เหตุการณ์เช่นนี้ก็จะเกิดขึ้นอีก กลายเป็นชุมชนใคร ชุมชนมัน แล้วตั้งศาลเตี้ยกัน ไม่มีผู้นำ ของใครของมัน จึงต้องทำให้กฎหมายเป็นธรรมให้ได้

2.3 ชาวบ้านกลัวทหาร ทำอย่างไรจะให้ชาวบ้านเข้าใจบทบาทของทหาร

- ทหารต้องถอดเครื่องแบบ ถอดบทบาท ลงไปทำตัวเหมือนญาติสนิทกับชาวบ้าน
- การไม่สามารถพูดคุย สื่อสารกันได้ ระหว่างทหารกับชาวบ้านทำเกิดความกลัว ต่างคน ต่างกลัว

2.4 การเก็บข้อมูลในพื้นที่ พบความตื่นกลัวของทุกฝ่าย ทั้งชาวบ้านและเจ้าหน้าที่รัฐ ทั้งพุทธ ทั้งมุสลิม

พี่น้องมุสลิมน้อยใจ ไทยพุทธที่มองพวกเขาเป็นภาพลบ

มุสลิมก็มองไปที่ทหารว่า ทำไมเมื่อเกิดเหตุร้าย ทำไมจับคนร้ายไม่ได้เลย ทั้งๆที่มีกำลังเต็มพื้นที่ไปหมด

ฝ่ายทหารก็จะมีความสัมพันธ์ที่ดีกับไทยพุทธ แต่กับไทยมุสลิมไม่สามารถคุยกันได้อย่างลึกซึ้ง เพราะไม่เข้าใจภาษากัน ปัญหาวิถีวัฒนธรรม และทหาร ตำรวจ มักถูกลอบทำร้าย พอจับได้ก็เป็นมุสลิม ทำให้เกิดภาพลบระหว่างทหารกับมุสลิม และภาพบวกระหว่างทหารกับไทยพุทธ

2.5 รัฐแบ่งคนเป็น 2 พวก พวกรักชาติ กับพวกไม่รักชาติที่แบ่งๆกันอยู่ไม่ใช่ไม่รักชาติ แต่เพราะความรักชาติจึงแย่งพื้นที่กัน รัฐปัตตานี กับรัฐประเทศไทย การแย่งพื้นที่กัน กลายเป็นความหลงใหล ความบ้าคลั่ง ไม่ใช่ความรัก ถ้าสร้างความรัก จะแย่งชิงกัน เรามาช่วยกันสร้างความเป็นธรรมร่วมกัน น่าจะดีกว่า รัฐน่าจะสร้างความยุติธรรมให้เกิดขึ้นในสังคม ซึ่งยังมีความอยุติธรรมอีกมาก

2.6 ถ้าก้าวพ้นคำว่าศาสนาไปได้ ก็จะอยู่ได้ในอีกลักษณะหนึ่ง และคนภาครัฐต้องมีความจริงใจในการทำงาน ไม่ใช่พูดอย่าง แล้วไปปฏิบัติอีกอย่าง ผลกระทบจะเกิดขึ้นกับคนภาครัฐว่าไม่จริงใจกับประชาชน และมักคิดว่าประชาชนโง่ ที่จริงเขารู้ แต่เขาไม่พูดเท่านั้นเอง ชาวบ้านต้องการให้เจ้าหน้าที่รัฐไปอยู่เป็นเพื่อน มีเวลาให้ชาวบ้านบอกเล่าทุกข์สุข ต้องมีความต่อเนื่อง เป็นเพื่อนไปช่วยคิด ช่วยแก้ปัญหา ช่วยประสานงานให้ชาวบ้าน

2.7 เพื่อทำความเข้าใจ และหาทางออกของปัญหาความรุนแรงในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ มีการบอกเล่าเรื่องในสมัยพุทธกาลโดยชาวบ้านมุสลิมว่า

" วันหนึ่ง พระพุทธเจ้าไปที่ริมแม่น้ำ มีแม่ทัพสองคน เข้าไปหาพระพุทธเจ้าและไปทะเลาะกันต่อหน้าพระพุทธเจ้า นี้ แม่ทัพทั้งสองคนต่างต้องการน้ำในแม่น้ำจึงต้องรบกัน ทำสงครามแย่งแม่น้ำสายนี้ พระพุทธเจ้าก็แนะนำว่า ต่างคน ต่างตักน้ำไปใช้ น้ำก็ไม่มีวันหมด ถ้านำไปใช้ให้เกิดประโยชน์จริง แล้วต้องมาทะเลาะ มารบกันทำไม " ทั้งสองฝ่ายต่างก็ทำเพื่อประชาชน แล้วมารบกันทำไม

2.8 ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ชาวบ้านและเจ้าหน้าที่รัฐในพื้นที่มีข้อสรุปว่า ขณะนี้ฝ่ายก่อความรุนแรงกำลังทำสงครามตัวแทนกับรัฐบาล คือไม่รบเองแต่เอาชาวบ้าน เอาเด็กวัยรุ่นมารบกับรัฐบาล จึงต้องสร้างงานมวลชน

3. ข้อเสนอแนะ

3.1 ทำความเข้าใจกับประชาชนเกี่ยวกับประกาศสถานการณ์ฉุกเฉินให้มากขึ้น โดยเน้นว่าเป็นกฎหมายที่จะต้องถูกนำมาใช้เพื่อประโยชน์ของคนส่วนใหญ่ อย่างเป็นธรรมและตรวจสอบได้

3.2 สร้างการมีส่วนร่วมในภาคประชาชนในการแก้ไขปัญหาด้านต่างๆให้มากยิ่งขึ้น

3.3 คัดเลือกเจ้าหน้าที่ที่มีพฤติกรรมดี ๆ มาทำงานแก้ปัญหาปากท้องของชาวบ้าน ให้ชาวบ้านได้ประกอบอาชีพอย่างมั่นคง

คุณสมบัติของข้าราชการอันเป็นที่พึงปรารถนาที่สำคัญตามที่พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวได้ทรงกำหนดไว้ ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2446 คือ*

ประการที่หนึ่ง ต้องเป็นผู้ที่มีความประพฤติดี สุจริต และมั่นคงในความสุจริตนั้นอย่างไม่ถูกล่อลวงให้หลงได้

ประการที่สอง ต้องเป็นผู้ที่คุ้นเคยกับการปกครองในดินแดนแถบนี้มาก่อน ทั้งเป็นคนหนักแน่น เพราะมิฉะนั้น "บางทีจะตื่นเต้นในเวลาไม่มีเหตุ ทำให้เกิดเหตุได้"

ประการที่สาม ต้องไม่เป็นผู้ที่ "ไปโง่ ไปจุกจิก รบกวน ให้ผู้คนเดือดร้อน" หรืออาจกล่าวอย่างสรุปว่าจะต้องเป็นผู้รู้จักเวลาและความสำคัญในราชการ รู้ว่าเมื่อใดและเหตุอย่างใด ควรปฏิบัติอย่างไร

รวมทั้งพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวยังได้มีพระราชกระแสพระราชทานต่อกรมหลวงดำรงราชานุภาพ เสนาบดีกระทรวงมหาดไทยในยุคนั้นไว้ว่า "ถ้าจะอุดหนุนประการใด ควรอุดหนุนข้าหลวงในแหลมมลายูด้วยคนดีๆให้จงมาก " และจะทรงระมัดระวังเป็นอย่างยิ่ง ที่จะไม่ให้การจัดการปกครองเป็นที่เดือดร้อนหรือเกลียดชังของราษฎร

---

* พรรณงาม เง่าธรรมสาร (2519) ,หน้า 295 - 296